

A fresco depicting a group of people, likely a church council or a teaching scene, with a central figure holding a book. The scene is set within a semi-circular archway. The central figure is a man with dark, curly hair, wearing a light-colored tunic, holding a large book. He is surrounded by other men, some of whom are also holding books or scrolls. The background is a mix of light and dark tones, suggesting an outdoor or semi-outdoor setting. The overall style is characteristic of early Christian art.

”Gnostilaisuus alkukirkon aikana”

**Alkukirkon ja varhaiskristillisyyden tulkintaa
gnostilaisten tekstien valossa**

Alkukirkko

(n. 30 -70 jKr.)

- ”Alkukirkoksi” sanotaan Jeesus-liikettä, joka toimi Jerusalemin juutalais-kristillisenä seurakuntana Jeesuksen kuoleman ja Jerusalemin temppelin tuhon välisenä aikana.
- Sen kantavana voimana toimivat Jaakob ja Pietari sekä apostolit.
- *Jeesus itse ei perustanut mitään uskontoa.*
- ”Alkukirkon” opit muotoutuivat, kun Jeesuksen seuraajat alkoivat tulkita hänen opetuksiaan ja julistaa hänen ylösnousemistaan.
- Kristityt ryhmät kokoontuivat temppelissä sekä toistensa kodeissa ja odottivat lopun aikoja sekä Messiaan (Kristuksen) toista tulemistä lähitulevaisuudessa.

Gnostilaisuus

Henkinen elämänfilosofia ja uskonto, joka perustuu muinaiseen egyptiläiseen viisaukseen sekä Pythagoraan ja Platonin filosofiaan.

Suuntauksia:

- **Mandealaisuus** (syntyi Mesopotamiassa 100-luvulla eKr. ja on voimissaan vieläkin)
- **Setiläisyys** (syntyi Syyriassa ensimmäisellä vuosisadalla, hiipui 300-luvulla)
- **Valentinolaisuus** (syntyi Egyptin Aleksandriassa noin vuonna 100, oli kristillistä, hiipui 600-luvulla)
- **Manikealaisuus** (syntyi Persiassa 200-luvulla, kasvoi maailmanuskonnoksi, hiipui 1500-luvulla)
- **Kataarilaisuus** (syntyi manikealaisuuden pohjalta Ranskassa 1000-luvulla, hiipui 1300-luvulla, Paavi tuhosi 1200-1300-luvuilla)

Uusgnostilaisuudeksi sanotaan 1500-luvun jälkeen syntyneitä suuntauksia.

Gnostilainen jumalakäsitys

- Kaikkeuden alkuna oli **"Todellinen Jumala"**, josta käytettiin myös nimitystä **"Yksi"**.
- "Todellinen Jumala" vuodatti eli **emanoi** itsestään valo-olentoja eli **aioneja**, joista muodostui Valon maailma.

Luojajumala eli Demiurgi

- Yksi valo-olentoista sai tehtäväkseen luoda aineellisen maailman.
- Tästä luojajumalasta käytettiin nimitystä *demiurgi* (käsityöläinen). Se vastaa juutalaisten Jahvea eli Jehovaa.
- *Demiurgia pidettiin persoonallisena valo-olentona ja vähempiarvoisena kuin “Todellinen Jumala”, joka ei ollut persoonallinen olento, vaan “Kaikkeuden Mieli”.*

Kaksijakoinen Kaikkeus

*Gnostilaisen käsityksen mukaan
Kaikkeudesta tuli kaksijakoinen:*

1. **Valon maailma** ("Täyteys"), joka on ikuinen ja täydellinen ja siellä ilmenee vain hyvyyttä. Se on valo-olentojen asuinpaikka.
2. **Aineen maailma**, joka on katoavainen ja vajavainen ja siellä ilmenee pahuutta. Se on ihmisten ja muiden elollisten asuinpaikka.

Gnostilainen luomiskertomus poikkesi siis juutalais-kristillisestä

Myös gnostilaisten Eden-myytti oli toisenlainen:.

Mitään syntiinlankeemusta ei gnostilaisten mukaan tapahtunut, vaan kielletyn hedelmän syöminen oli eräänlainen *lunastustapahtuma*, jossa käärme toimi opastavana hahmona ja hedelmän syöminen oli ensimmäinen vaihe ihmiskunnan pelastamiseksi tietämättömyydeltä ja pahuudelta.

Kun ei ollut syntiinlankeemusta, ei ollut myöskään perisyntiä.

Gnostilainen sielukäsitys

Ihmisen *kuolematon sielu* on lähtöisin Valon maailmasta, jonne sielu palaa ihmisen kuoltua.

Sielu on ihmisen todellinen olemus, ruumiin on vain ulkokuori.

Ihmisen sisimmässä on jumalallinen kipinä - sielu

- **Jumalallinen kipinä** on ihmisen tietoisuus Jumalasta.
- Kipinän sanotaan aluksi uinuvan, joten se pitää herättää. Herättäjänä voi olla esimerkiksi oma mystinen kokemus tai oma pohdiskelu. Tai joku “Valon lähettiläs”.
- Kun ihmisen jumalallinen kipinä on herännyt, hänen tietoisuutensa sanotaan saavuttavan yhteyden jumalalliseen tietoisuuteen.
- Ihminen on silloin saavuttanut **gnosiksen**.

Gnostilainen pelastuskäsitys

- Ihmisen teot vaikuttavat siihen, mitä sielulle tapahtuu kuoleman jälkeen; tässä ihmisen uskonnolla ei ole mitään merkitystä.
- Ei ole Saatanaa, joka johdattaisi ihmisiä pahuuteen; *pahuus on seurausta ihmisen etääntymisestä Jumalasta.*
- *Jälleensyntymä:* sielu syntyy uuteen ihmiskehoon niin monta kertaa, että lopulta saavuttaa täydellisyyden, jolloin se saa ikuisesti jäädä Valon maailmaan.
- *Jokainen sielu "pelastuu" lopulta* Valon maailmaan; ikuista kadotusta ei ole; perisyntiä ei ole.

Hengellisyys

- Gnostilaiset seurakunnat edellyttivät jäseniltään *hengellistä heräämistä sekä syvällistä itsensä sisäistä uudistamista*.
- Sisäisen jumaluuden löytämiseksi vaadittiin perusteellinen paneutuminen hengellisyyteen ja pitkä harjoitusohjelma.
- Siksi gnostilaiset seurakunnat kutsuivat itseään "*hengelliseksi kirkoksi*", jonka he sanoivat eroavan jyrkästi kristittyjen "*maanläheisestä kirkosta*".

Rakkaus

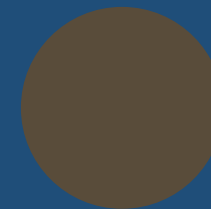
- Gnostilaisia seurakuntia sanottiin myös *"rakkauden kirkoksi"*.
- "Suuren Setin toinen opetus" nimisessä gnostilaisessa evankeliumissa kuvattiin gnostilaisten seurakuntien jäsenten ystävyyttä ja keskinäistä rakkautta näin:

"Ystävyys yhdistää heitä ikuisesti, he eivät tunne minkäänlaista vihamielisyyttä eivätkä pahuutta ... he elävät järjen veljeydessä ja viisaudessa ja rakastavat toisiaan hengen yhteydessä."

Alkukirkon gnostilaisuus

- Gnostilaisissa seurakunnissa *ei ollut pappeja*, vaan seurakuntalaiset toimivat esilukijoina ja muissa tehtävissä kukin vuorollaan.
- Myös naiset saivat toimia näissä tehtävissä.
- Seurakuntalaiset kokoontuivat kodeissa.
Kirkkoja ei ollut.
- Gnostilaisuus oli ensimmäisinä vuosisatoina kristinuskon vakava kilpailija Jeesuksen sanojen oikeana tulkitsijana.

Gnosis

- Gnostilaisten keskeisin käsite oli *gnosis* = tietoisuus ihmisen sisimmässä olevasta jumalallisesta kipinästä, joka ohjaa ihmistä rakkauden tekoihin.
- Ihmiselämän tarkoituksiksi katsottiin gnosiksen saavuttaminen ja sen eläminen todeksi eli *täydellistyminen hyvydessä ja rakkaudessa*.
- Alkukirkon aikojen gnostilaisissa liikkeissä tämä tarkoitti Jeesuksen julistamien rakkauden opetusten noudattamista.

Pelastus

- Gnostilaiset uskoivat, että kun sielu ihmisen kuoleman jälkeen oli palannut Valon maailmaan, sen mennyt elämä arvioidaan.
- *Jos ihminen ei elämänsä aikana ollut täydellistynyt hyvydessä ja rakkaudessa, sielun piti elää uusi elämä maan päällä syntymällä uuteen ihmiskehoon. Tämän piti toistua niin monta kertaa, että sielu ihmisenä saavutti täydellisyyden.*
- Tämän saavutettuaan ihmisen sanottiin löytäneen sielunsa pelastuksen ja saavan jäädä ikuisesti Valon maailmaan.
- Tämän he uskoivat olevan kaikkien saavutettavissa. Ikuisen kadotuksen ei uskottu.

A woman with long, flowing hair in a green dress is shown in profile, reaching her hands up towards a bright, glowing light source in a dark, starry night sky. The light source is surrounded by a soft, golden glow. The background is a deep purple and blue, suggesting a night sky with stars. The woman's hair is long and wavy, and she is wearing a simple green dress. The overall mood is one of aspiration and spiritual seeking.

Gnostilaisuudessa ei ollut dogmeja

- Gnostilainen alkukirkko korosti yksilöllistä uskonnonharjoitusta ja henkilökohtaista gnosiksen saavuttamista
- Kristillisen valtavirran piirissä evankeliumeja tulkittiin kirjaimellisesti, mutta *gnostilaisissa suuntauksissa ihmiset tulkitsivat evankeliumeja vertauskuvallisesti*
- Esim. puhuttiin “Vanhan Adamin” ristiinnaulitsemisesta ja ”Uuden Adamin” ylösnousemuksesta, minkä sanottiin tarkoittavan paheista luopumista ja gnosiksen saavuttamista.

Gnostilaiset evankeliumit

- Ensimmäisinä vuosisatoina kirjoitettiin kymmeniä gnostilaisia evankeliumeja ja muita tekstejä.
- Ensimmäiset niistä kirjoitettiin samoihin aikoihin kuin kanonisoidut evankeliumit, useimmat myöhemmin.
- Gnostilaiset tekstit leimattiin kristillisten piispojen toimesta *harhaoppisiksi* ja poltettiin; niiden omistamisesta tuli rikos.
- *Lähes kaikki mitä gnostilaisuudesta tämän jälkeen kirjoitettiin, perustui gnostilaisuuteen vihamielisesti suhtautuvien kirkkoisien kirjoituksiin.*

Gnostilaiset evankeliumit

- Ylä-Egyptissä Nag Hammadissa Pyhän Pakhomioksen luostarin munkit uhmasivat gnostilaisten tekstien tuhoamiskieltoa ja piilottivat kiellettyjä gnostilaisia evankeliumeja erääseen luolaan toivoen, että ne joskus vielä olisivat sallittua lukemistoa.
- Meni lähes 1700 vuotta, ennen kuin heidän toiveensa toteutui.
- ***Gnostilaiset evankeliumit löydettiin vuonna 1945. Luolasta löytyi 52 gnostilaista papyrustekstiä***, jotka olivat koptinkielisiä käännöksiä eri kielisistä alkuperäisteksteistä.
- Ne oli kirjoitettu 50-150 –luvulla.

Gnostilaiset evankeliumit

- **Aadamin ilmestys**
- Allogenes – dialogi
- Apostoli Paavalin rukous
- **Arvovaltainen opetus**
- Asklepios 21-29
- Egyptiläisten evankeliumi
- Ensimmäinen Jaakobin ilmestys
- Eugnostos Siunattu
- **Filippuksen evankeliumi**
- **Hallitsijoiden olemus**
- Hypsifrone - Hypsifronen näkyjä
- **Jaakobin salainen kirja**
- **Jeesuksen Kristuksen viisaus**
- **Johanneksen salainen kirja**
- Juudaksen evankeliumi
- **Kertomus sielusta**
- **Keskustelu Vapahtajan kanssa**
- Kiitosrukous
- Kolmimuotoinen Protennoia
- Kolmiosainen tutkielma
- Maailman alkuperästä
- **Marian evankeliumi**
- Marsanes
- Melkisedek
- Norean ajatus
- **Paavalin ilmestys**
- **Pietarin ilmestys**
- **Pietarin ja kahdentoista apostolin teot**
- **Pietarin kirje Filippukselle**
- **Ptolemaioksen kirje Floralle**
- Sekstoksen lauseet
- Semin selitys
- Setin kolme kivitaulua
- Silvanoksen opetukset
- Suuren Setin toinen opetus
- **Suuren voimamme tunteminen**
- Toinen Jaakobin ilmestys
- **Totuuden evankeliumi**
- Tulkinta tiedosta
- **Tuomaan evankeliumi**
- **Tuomaan tekojen Helmi-hymni**
- **Tuomas Kilvoittelijan kirja**
- **Tutkielma kahdeksannesta ja yhdeksännestä**
- Tutkielma totuudesta
- Tutkielma ylösnousemuksesta
- Ukkonen, täydellinen järki
- **Valentinolaisia kirjoituksia (Voitelusta, Kasteesta ja Ehtoollisesta)**
- Zostrianos

Oranssilla merkityt on suomennettu.

NAG HAMMADIN KÄTKETTY VIISAUS – GNOSTILAISIA JA MUITA VARHAISKRISTILLISIÄ TEKSTEJÄ

Toimittaneet Ismo Dunderberg
ja Antti Marjanen
WSOY 2005

*Sisältää suomennokset 23:sta
gnostilaisesta evankeliumista ja muista
Nag Hammadin teksteistä*

NAG HAMMADIN
KÄTKETTY VIISAUS

GNOSTILAISIA JA MUITA
VARHAISKRISTILLISEKÄ TEKSTEJÄ

TOIMITTAJAT
Ismo Dunderberg ja Antti Marjanen

WSOY

GNOSTILAISET EVANKELIUMIT (GNOSTIC GOSPELS, 1979)

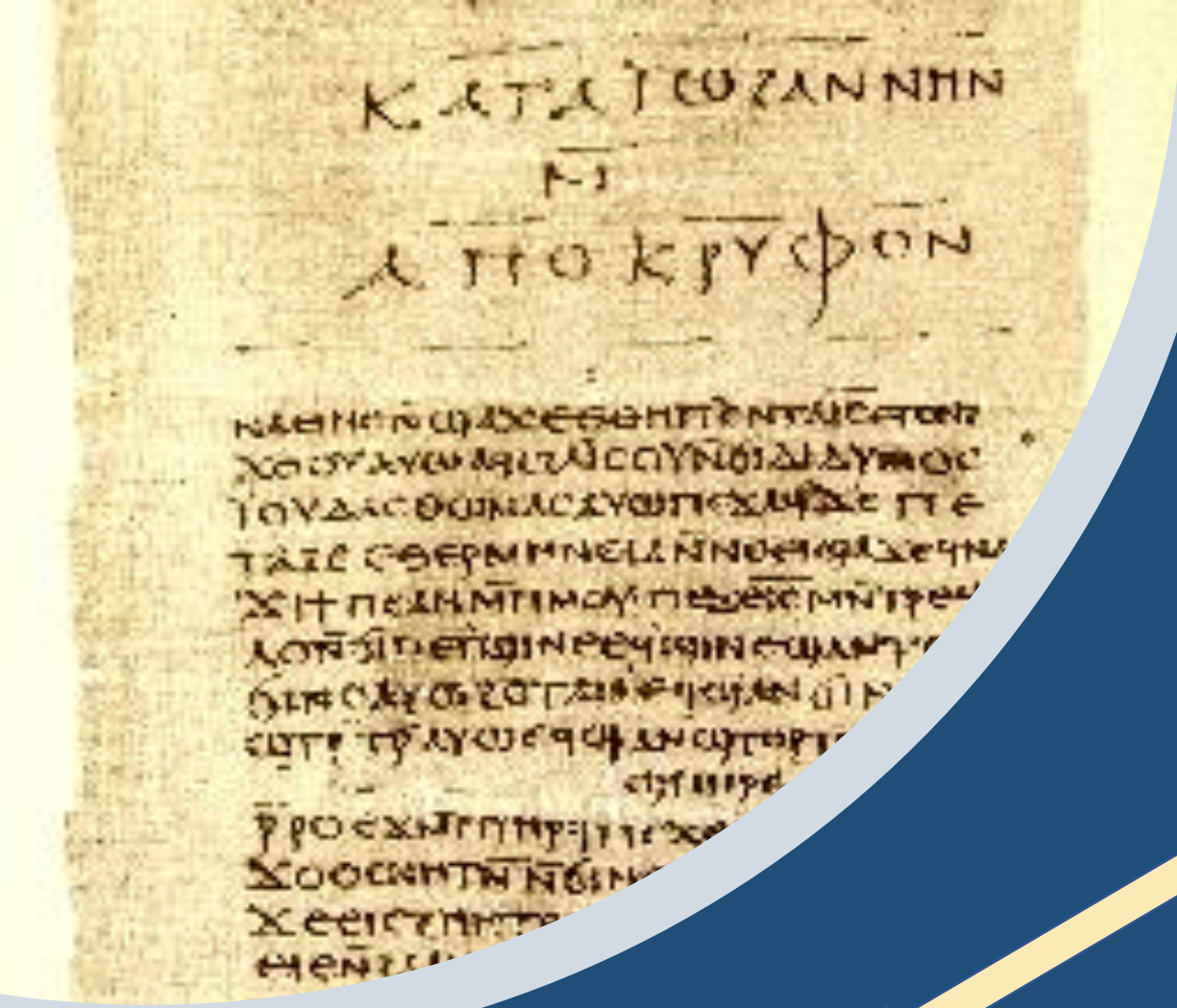
Kirjoittanut Elaine Pagels
Suom. Outi Lehtipuu, Art House 2006

*”Yksi kansainvälisesti parhaimpia
johdatuksia gnostilaiseen ajatteluun ja
teksteihin.”*

*Valittu sadan parhaan 1900-luvulla
kirjoitetun kirjan joukkoon
(Modern Library)*

GNOSTILAISET
EVANKELIUMIT

Elaine Pagels

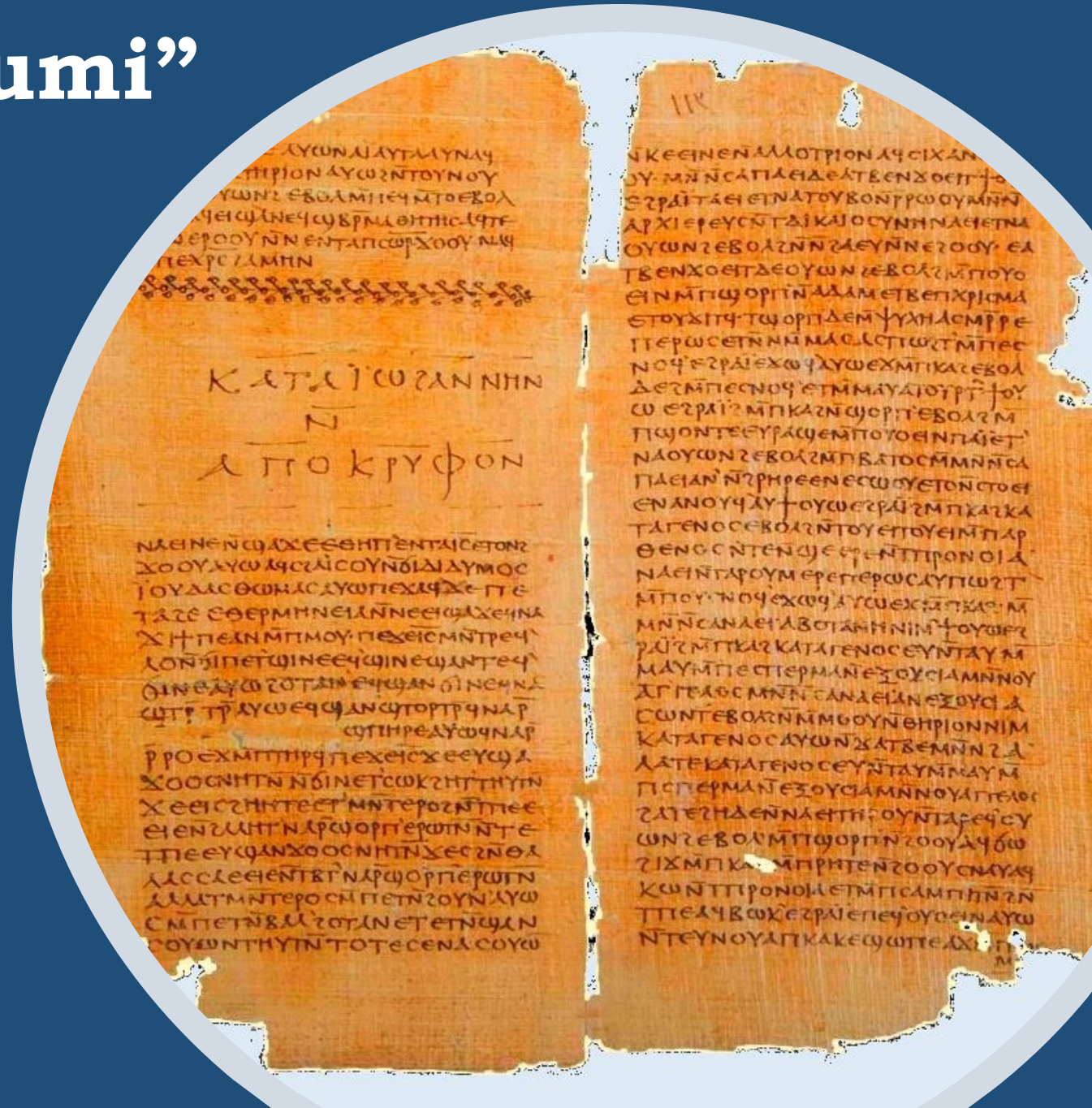
Gnostilaiset väittivät, että Jeesus ei kuollut ristillä, vaan jatkoi opetustoimintaansa vielä ristiinnaulitsemisen jälkeen lähipiirilleen.

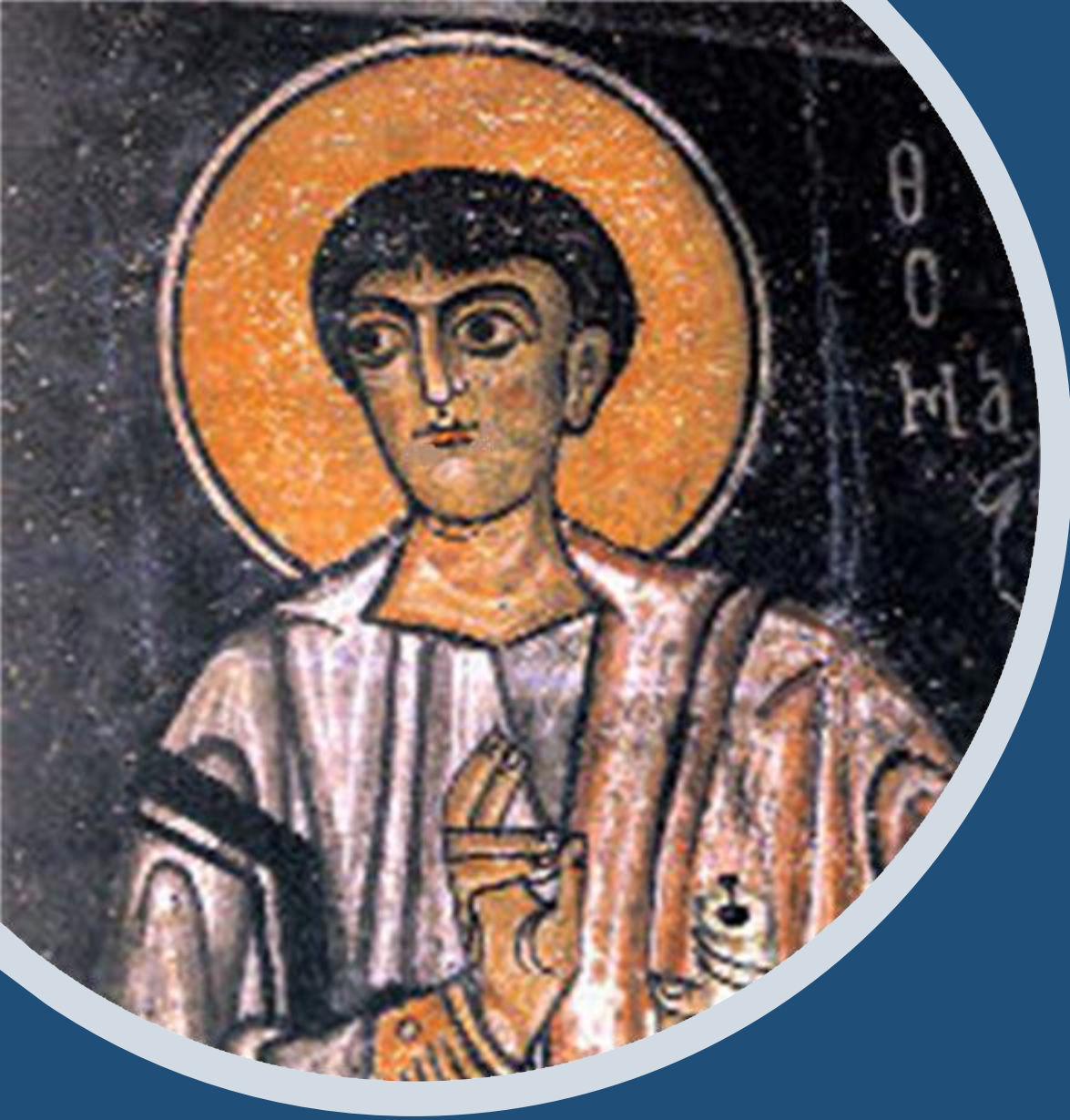
”Tuomaan evankeliumi”

- ”Tuomaan evankeliumin” löytyminen Nag Hammadista oli tieteellinen sensaatio.
- Teksti alkoi sanoilla: *”Elävä Jeesus puhui nämä salaiset sanat, ja Didymos Juudas Tuomas kirjoitti ne muistiin”*
- Tutkijat olettavat, että ”Tuomaan evankeliumissa” olevat opetukset olisi annettu Jeesuksen ristiinnaulitsemisen jälkeen, koska siinä mainitaan *”Elävä Jeesus”*.
- Teksti sisälsi Jeesuksen sanoja. Siinä ei ole mitään kehyskertomusta. Monet ovat Uudesta testamentista tuttuja opetuksia, mutta jotkut kohdat poikkesivat täysin kaikesta tunnetusta kristillisestä perimätiedosta.

”Tuomaan evankeliumi”

- ”Tuomaan evankeliumia” on kuvattu viisausteologiseksi, askeettiseksi ja gnostilaiseksi.
- Gnostilaisuutta ”Tuomaan evankeliumissa” edustaa mm. *ihmiskuva, jonka mukaan ihmisen kuolematon sisin on peräisin jumalallisesta Valon maailmasta.*
- Monet kirkkoisät ovat viitanneet ”Tuomaan evankeliumiin” ja se on ilmeisesti ollut varsin laajassa käytössä varhaiskristillisyydessä ja erityisesti gnostilaisissa ryhmissä.

”Tuomaan evankeliumi”

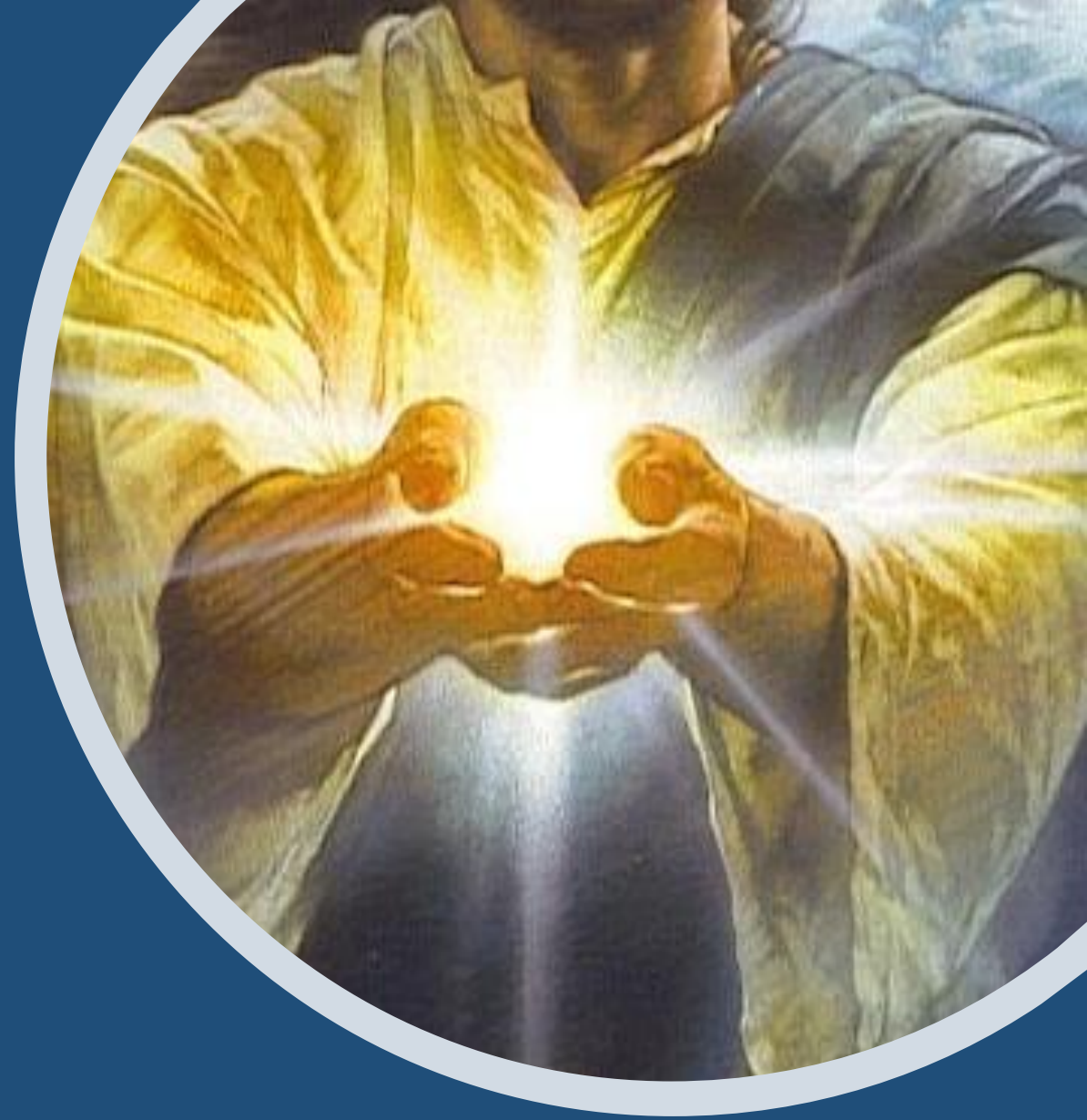
Tässä muutamia Jeesuksen sanoja:

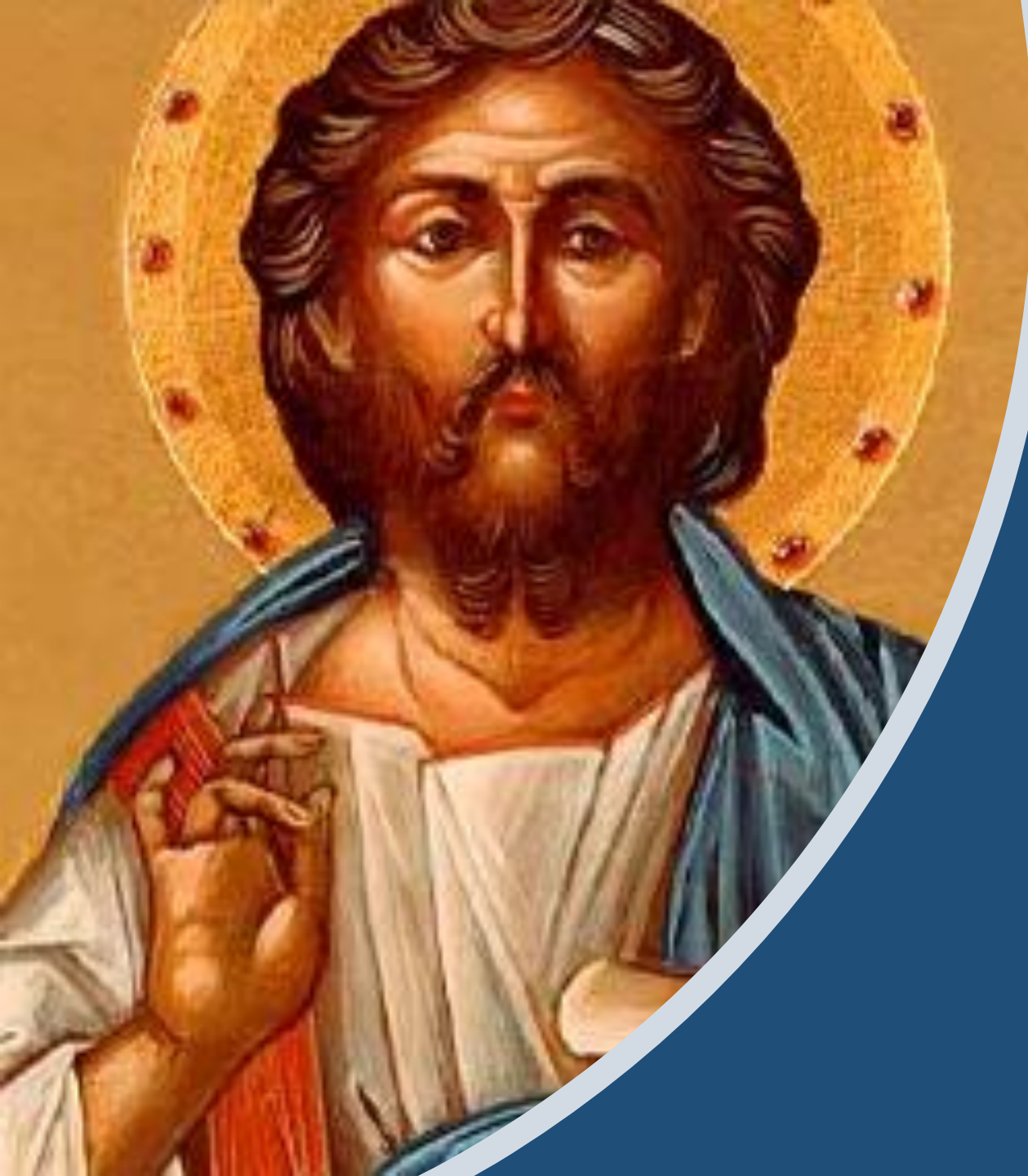
- *”Jos teiltä kysytään: ‘Mistä olette tulleet?’, niin vastatkaa: ‘Me olemme tulleet valosta, sieltä, missä valo syntyi itsestään. Valo otti paikkansa ja näyttäytyi heidän kuvassaan.’*
- *Jos teiltä kysytään: ‘Oletteko te se valo?’, niin vastatkaa: ‘Me olemme sen lapsia ja elävän Isän valittuja.’*
- *Jos teiltä kysytään, mikä todistaa teissä Isästä?’, niin vastatkaa: ‘Sekä liike että lepo.’*
- *Ihminen, jossa on valo, valaisee koko maailman. Ellei hän valaise, vallitsee pimeys.”*

”Tuomaan evankeliumi”

Evankeliumissa Jeesus kuvaa ”Jumalan valtakunnan” muuttuneen tietoisuuden symboliksi:

- *”Tosiasiasa valtakunta on sekä teidän sisällänne että teidän ulkopuolellanne.*
- *Kun opitte tuntemaan itsenne, silloin teidät tunnetaan ja te ymmärrätte olevanne elävän Isän lapsia.*
- *Jollette opi tuntemaan itseänne, te elätte köyhyydessä ja olette köyhyys.”*

”Tuomaan evankeliumi”

- Evankeliumi kuvaa gnosiksen etsimisen yksinäiseksi ja vaikeaksi prosessiksi – kamppailuksi sisäistä vastarintaa vastaan.
- Evankeliumin mukaan *ihmisessä on pyrkimys vastustaa gnosista*.
- Gnosiksen vastustamista verrataan haluun nukkua tai olla juovuksissa.
- Evankeliumissa Jeesus sanoi nähneensä, että *”Kaikki ihmiset olivat juopuneita ... he olivat sisäisesti sokeita ... tyhjinä tulleet maailmaan ja tyhjinä he aikovat kerran maailmasta lähteä ...”*

"Filippuksen evankeliumi"

"Filippuksen evankeliumissa" kritisoidaan kristittyjä:

- *"Moni on laskeutunut veteen ja noussut ylös saamatta mitään, vaikka väittääkin olevansa kristitty"* (tässä viitataan siihen, että ennen kastetta pitäisi vaatia hengellistä kypsyyttä ja uudistumista todisteeksi uskostaan).
- *"Onnellinen se, joka on ollut olemassa ennen kuin on syntynyt. Se joka on, on ollut ja on oleva"* (tämä viittaa jälleensyntymään)
- *"Jeesushan tuli naulitakseen maailman ristille."* (tämä viittaa siihen, että kaikkien ihmisten tulee ristiinnaulita "vanha Adaminsa" ja uudestisyntyä)

”Johanneksen salainen kirja”

”Johanneksen salaisessa kirjassa” Jeesus kertoo ristiinnaulitsemisensa jälkeen Johannekselle salaisia opetuksia:

- Todellisen Jumalan eli Kaikkeuden Isän ajatuksista syntyi **Valon maailmaan** erilaisia valo-olentoja sekä ”Täydellinen Ihminen”.
- Yksi valo-olennoista – Viisaus – loi **Luojajumalan** (Demiurgin, joka on sama kuin juutalaisten Jahve). Tämä puolestaan loi avukseen alempia olentoja ja näkyvän aineellisen maailman.
- Luojajumala oli kateellinen ”Täydellisessä Ihmisessä” olleelle jumalalliselle valolle, ja **vangitsi tämän kuolevaisiin ruumiisiin: Aadamiin ja Eevaan.**
- **Paratiisissa Tiedon puun hedelmän syöminen** ei ollut ”syntiin lankeemus”, vaan hyvä teko, ensi askel pelastukseen, silmien avautumiseen ja heräämiseen Luojajumalan aiheuttamasta tietämättömyyden unesta.
- Käärme edusti viisautta, ei pahuutta.

"Arvovaltainen opetus"

- Tämä gnostilainen evankeliumi kuvaa sielun matkaa ja sitä kuinka sielu tuli alun perin taivaasta, Täyteydestä, mutta kun se oli "heitetty alas" ruumiiseen se alkoi tuntea intohimoa, vihaa ja kateutta.
- Tekstissä sielua kehoitetaan etsimään tietoa (*gnosista*) ja sanotaan, että **sielu saavuttaa täyttymyksen, kun se saa tiedon Jumalasta.**

"Arvovaltainen opetus"

Evankeliumi syytti kristittyjä siitä, että nämä olivat lopettaneet etsimisen.

- *"He ovat lopettaneet etsimisen, vaikka sana on julistettu heille ja he ovat kuulleet kutsun."*
- *"He eivät ymmärrä, että sielu tuntee toisen, heiltä salatun tien, jonka Jeesus opetti sielulle tiedon [gnosiksen] avulla."*
- *"Ne, joilla ei ole tietoa [gnosista], eivät etsi Jumalaa."*

“Pistis Sofia”

Pistis Sofia on vuonna 1773 Egyptistä löydetty kristillis-agnostilainen kirjoitus, joka lienee syntynyt vuosien 250 – 300 välillä.

Siinä kuvataan keskustelua, jota Jeesus kävi ristiinnaulitsemisen jälkeen 11 vuoden ajan opetuslastensa kanssa.

Lisäksi siinä kerrotaan valon maailmassa asuneesta Pistis Sofiasta, joka halusi lisää valoa, mutta lankesikin alas.

Kirja käsittelee alas langenneen Sofian katumusta ja pyrkimystä päästä takaisin Valoon. Lopulta Kristus tuo hänelle pelastuksen.

Se on vertauskuvallinen kertomus ihmiskehoon vangitun sielun pyrkimyksestä kohti valoa.

Kuka oli Jeesus?

- Jeesus syntyi ilmeisesti maaliskuussa 7 eKr.
- Hän oli oikeuskoinen juutalainen, joka noudatti Mooseksen lakia ja odotti Herran johtaman tuhatvuotisen valtakunnan pikaista tulemistä.
- Hän oli karismaattinen opettaja ja kansanjohtaja, joka kehotti seuraajiaan tekemään parannuksen.
- Hän ei kuitenkaan opettanut perinteisiä juutalaisia opetuksia, vaan jotain muuta.
- Jeesus kuoli Uuden testamentin mukaan pääsiäisenä 33 jKr. ristiinnaulittuna.
- *Joidenkin gnostilaisten tekstien mukaan Jeesus ei kuollut ristillä, vaan otettiin alas ja elvytettiin, minkä jälkeen hän jatkoi opetustoimintaansa seuraajiensa piirissä vielä 11 vuotta.*

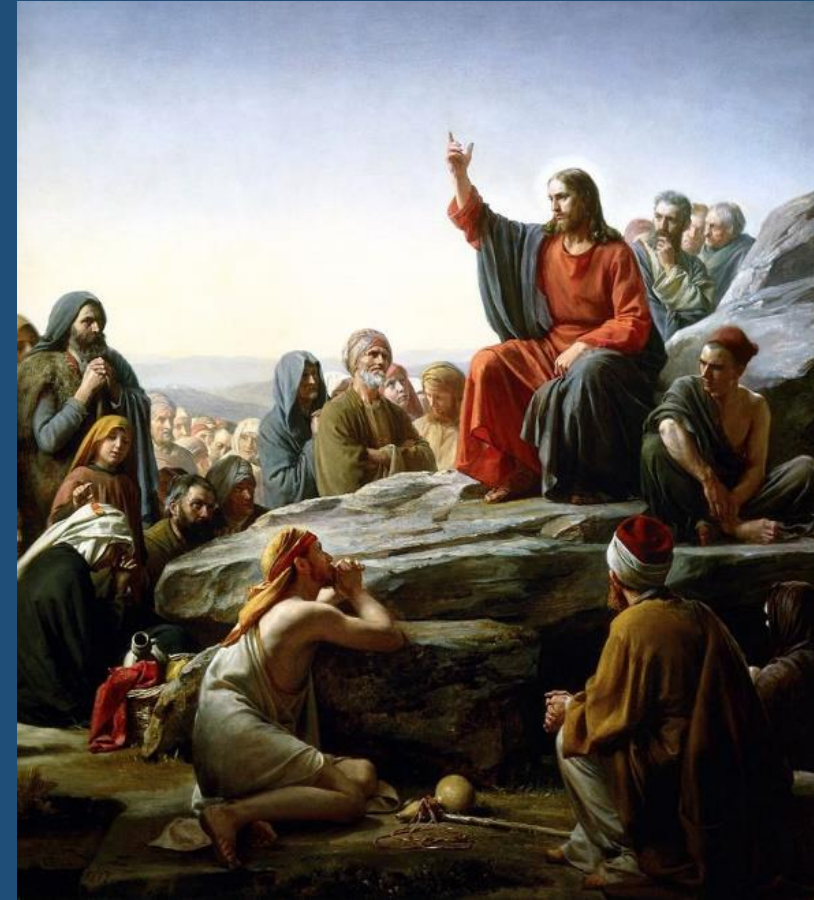

Mitä Jeesus opetti?

- Jeesuksen opetuksista saa hyvin erilaisen kuvan riippuen siitä, lukeeko niistä kanonisoiduista evankeliumeista vai gnostilaisista evankeliumeista.
- Gnostilaisten evankeliumien mukaan Jeesuksen tehtävänä oli *opettaa ihmiset tuntemaan oma jumalallinen alkuperänsä ja elää rakkauden lain mukaan.*
- Tämän tehtävän hän koki saaneensa sen jälkeen, kun hänet oli kastettu Jordanissa.

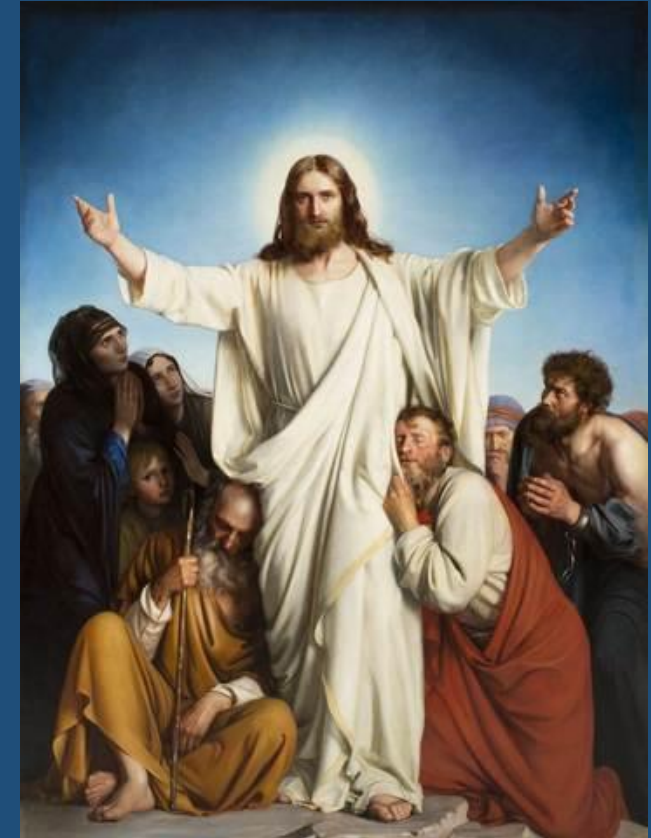
Vuorisaarna

- Gnostilaisten mukaan Jeesuksen tärkeimmät opetukset löytyvät *"Vuorisaarnasta"*:
 - *"kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille"*
 - *"älkää tehkö pahalle vastarintaa – jos joku lyö sinua oikealle poskelle, käännä hänelle vasenkin"*
 - *"älkää tuomitko, ettei teitä tuomittaisi"*
- Nämä väkivallattomuuden opit poikkesivat täysin juutalaisten opetuksista.
- Tutkijoilla on useita teorioita siitä, mistä hän oli voinut saada nämä vallankumoukselliset oppinsa.

Jeesus Valon lähettiläänä

- Gnostilaisten evankeliumien mukaan Jeesus piti itseään Valon lähettiläänä, Opastajana ja Vapahtajana, jonka tehtävänä oli herätellä tietämättömyyden unessa eläviä ihmisiä ja osoittaa heille oikea tie todellisen Jumalan ja todellisen itsensä tuntemiseen.
- Tämän gnostilaiset sanoivat antavan ihmisille toivon pääsystä suoraan Jumalan yhteyteen sekä siten poistavan heidän kuolemanpelkonsa.
- Gnostilaisten tulkinnan mukaan Jeesus siis opetti oppia *ykseydestä* ja *gnosiksesta*.

”Pelastava tieto”

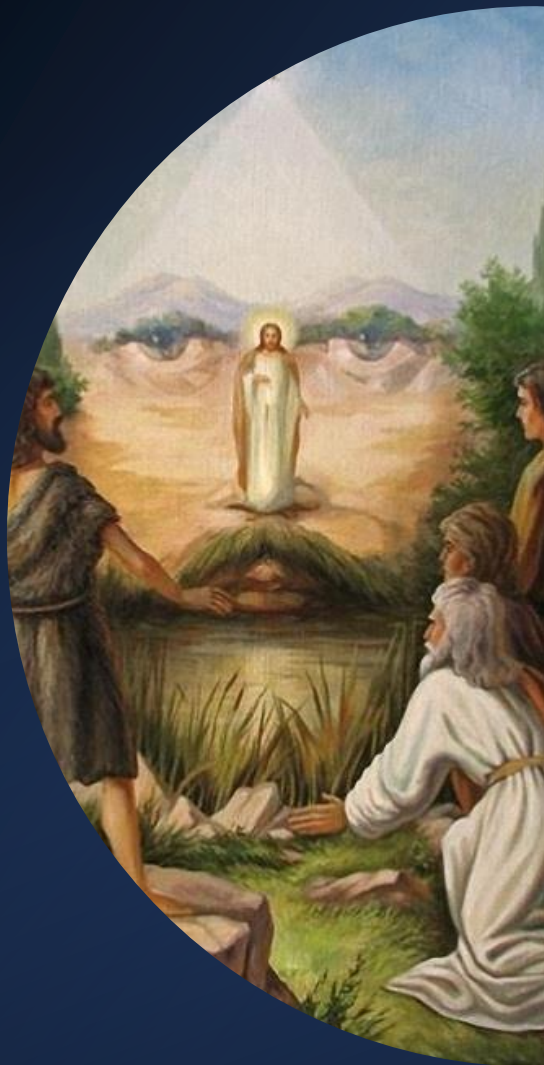
- Jeesuksen opit eivät edellyttäneet uskoa Jeesuksen persoonaan, vaan ainoastaan *hänen välittämänsä pelastavan tiedon vastaanottamista ja sen omaksumista.*
- Viimeksi mainittu ei ollut mikään itsestään selvyyys, sillä Jeesus joutui toistamaan tätä ihmisille ja myös omille opetuslapsilleen useita kertoja ja silti hänestä tuntui, että nämä kovakalloisuudessaan eivät olleet ymmärtäneet siitä mitään.
- Tämä Jeesuksen tuskastuminen seuraajiensa hidassoppisuuteen näkyy monissa evankeliumien teksteissä, joissa Jeesus sanoo *”Ettekö te vielääkään ymmärrä?”* (esim. Matt. 16:9 ja Mark. 8:17).

”Jumalan poika”

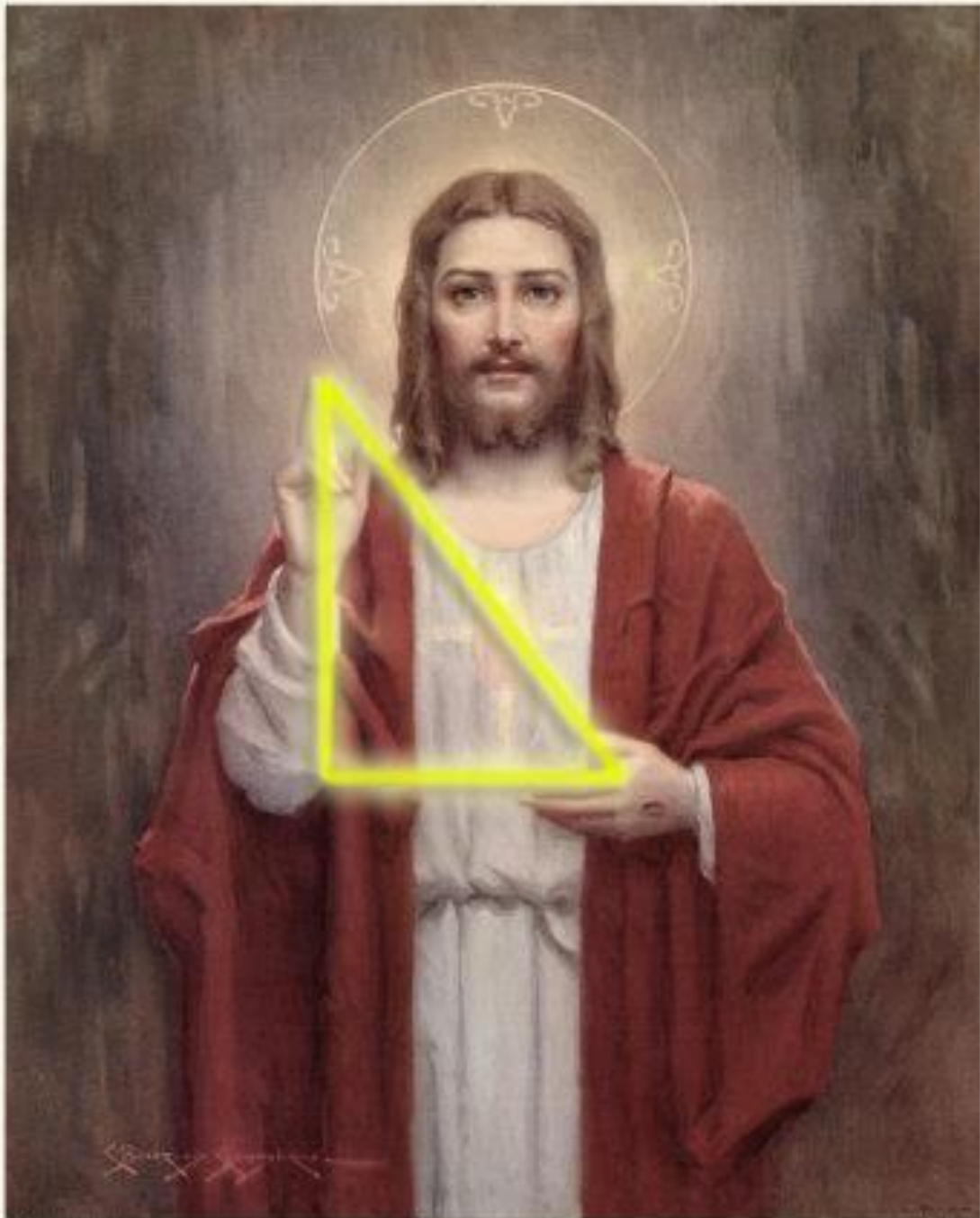
- Jeesus kutsui itseään *Jumalan pojaksi*, mutta gnostilaisten evankeliumien mukaan hän sanoi jokaisen ihmisen olevan yhtä lailla Jumalan poika tai tytär, sen jälkeen, kun oli omaksunut tiedon jumalallisesta alkuperästään.
- Jeesus käytti tällaisista ihmisistä myös ilmaisuja *”Valon lapsi”*.
- Viimeksi mainittu voisi viitata gnosikseen.

Esoteerinen Jeesus

- Opit ykseydestä ja gnosiksesta eivät Jeesuksen mukaan olleet tarkoitettuja kaikille, vaan ainoastaan harvoille ja valituille.
- Ne olivat siis *esoteerisia* ja niitä kannatti opettaa vain niille, jotka kykenivät ymmärtämään ne. Jeesus sanoi apostoleille:
”Älkää antako koirille sitä, mikä on pyhää, älkääkään heittäkö helmiänne sikojen eteen, etteivät ne tallaa niitä jalkoihinsa ja käy teidän kimppuunne ja raatele teitä.”
(Matt. 7:6)
- Muutamia kohtia evankeliumeissa viittaavat siihen, että Jeesus oli saattanut olla osallisena jossain esoteerisessa yhteisössä, jossa salaisuudet paljastettiin vain sisäpiirille.
- Tällaisia ryhmiä oli siihen aikaan erityisesti gnostilaisilla, mutta myös juutalaisten Therapeutai-lahko oli esoteerinen.

Sacred Heart of Jesus

Itsetuntemus

- Gnostilaisessa *Tuomas Kilvoittelijan kirjassa* Jeesus sanoo, että
"Joka ei tunne itseään, se ei tiedä mitään, mutta joka tuntee itsensä, on tullut tuntemaan kaikkeuden syvyyden".

Jumalan valtakunta

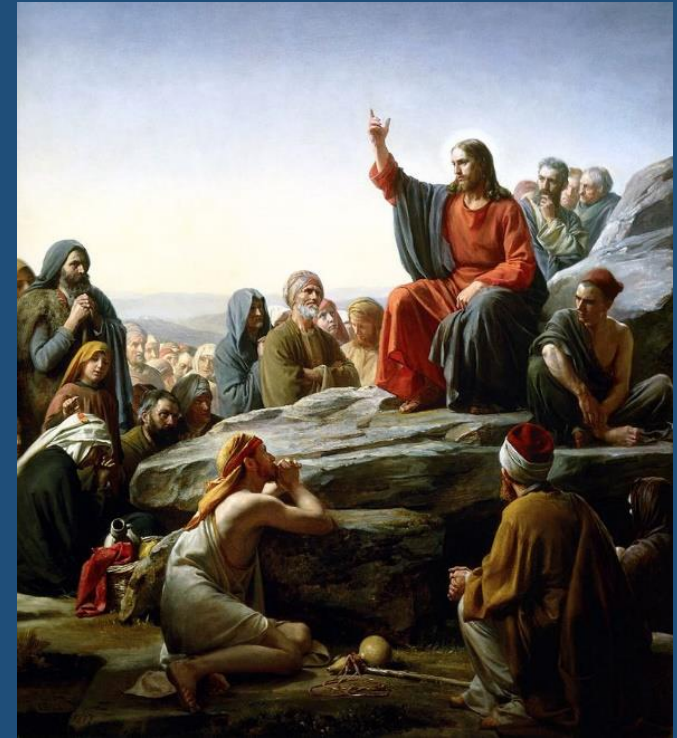
- Kun opetuslapset kysyivät Jeesukselta, missä Jumalan valtakunta on, hän vastasi Tuomaan evankeliumin mukaan, että

”Tosiasiassa valtakunta on sekä teidän sisällänne että teidän ulkopuolellanne.”
- Näin hän ilmaisi, että Jumalan valtakunta ei ole mikään tietty paikka jossain taivaitten tuolla puolen, vaan se on ihmisen *mielentila*, jonka jokainen voi saavuttaa.
- Hän myös sanoi, että Jumalan valtakunnassa vallitsee *täydellinen rakkaus*.
- Näihin käsityksiin myös gnostilaisten ja varhaiskirkon kristittyjen sanotaan mielellään yhtyneen.

Jeesuksen gnosis

- Gnostilaisten evankeliumien mukaan Jeesus opetti myös *oppia gnosisesta*.
- Kanonisoiduista evankeliumeista lähes kaikki tähän viittaava on kuitenkin jätetty pois.
- Tuomaan evankeliumissa kerrotaan Jeesuksen sanoneen:
”Fariseukset ja lainopettajat ovat saaneet haltuunsa tiedon avaimet mutta kätkeneet ne. Itse he eivät ole menneet sisälle eivätkä ole päästäneet sisälle niitäkään, jotka olisivat sinne halunneet”.
- Kreikankielisessä alkutekstissä tässä käytetään tiedosta sanaa *”gnosis”*, joka tarkoittaa tietoisuutta. Tässä siis ei ole käytetty tiedosta esim. sanaa *”gnorizontas”*, joka tarkoittaa mm. kirjoista hankittua tietoa.

Varhaiskristillisuus

- Varhaiskristillisyydellä tarkoitetaan Jerusalemin temppelin tuhosta (70 jKr.) alkanutta aikaa, joka päättyi kanonisoitujen evankeliumien määrittelyyn alustavasti 150-luvulla ja lopullisesti vahvistamiseen Karthagon kirkolliskokouksessa vuonna 397.
- Varhaiskristillisuus oli opillisesti ristiriitaista aikaa ja uskonkäsitykset olivat jakaantuneet erilaisiin suuntauksiin, kuten juutalaiskristityt, gnostilaiskristityt ja hellenistikristityt
- Kristityillä ei aluksi ollut selkeää omaa oppia eikä kanonisoitujen kirjoitusten kokoelmaa.
- Kristinuskon opinkappaleiden tulkintoja esitettiin kymmenissä erilaisissa evankeliumeissa sekä Paavalin kirjeissä seurakunnilleen.
- *Kristinuskon sellaisena kuin me sen nykyisin tunnemme, alkoi oikeastaan vasta Paavalin toiminnan myötä.*

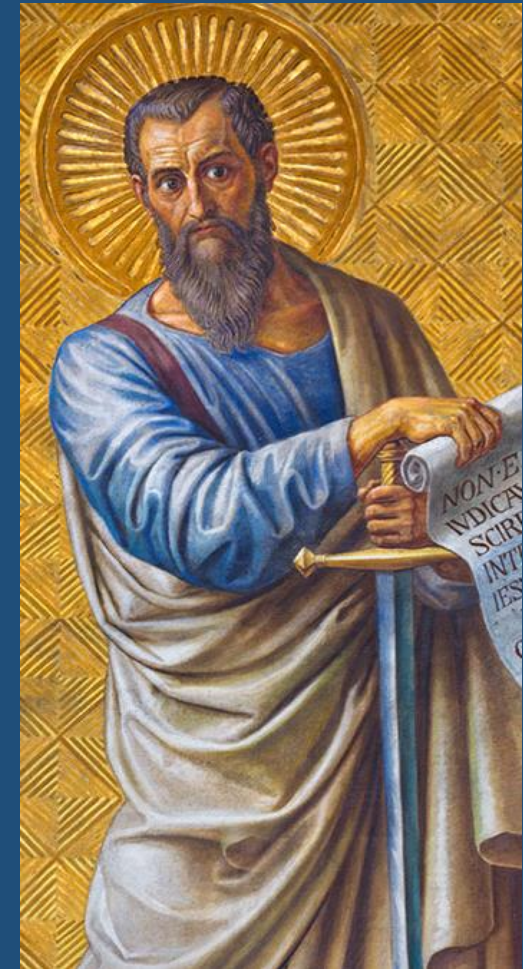
Kuka oli Paavali?

- Paavali Tarsolainen eli vuosina 3–64, oli alun perin nimeltään *Ša'ul HaTarsi* (Saul Tarsolainen) ja ammatiltaan teltantekijä.
- Oli fariseus ja opiskeli rabbiksi, joskaan ei koskaan valmistunut.
- Vainosi kristittyjä, ei kuulunut 12 apostolin joukkoon eikä koskaan ollut tavannut Jeesusta henkilökohtaisesti.
- Oli vuonna 35 matkalla Damaskokseen vangitsemaan kristittyjä, kun hän näki kirkkaan valon ja kuuli Jeesuksen puhuvan: *"Minä olen Jeesus, jota sinä vainoat. Nouse ja mene kaupunkiin. Siellä saat kuulla, mitä sinun on tehtävä."*
- Koki kääntymyksen ja kastettiin, minkä jälkeen oli kolmisen vuotta pois näyttämöltä ja keskittyi luonnostelevaan uutta uskonnollista oppiaan, johon sanoi saaneensa innoituksen Jeesukselta.
- Paavali esitteli uskonoppinsa Jerusalemissa, mutta se sai Pietarilta, Jaakobilta ja muilta apostoleilta täystyrmäyksen.
- Paavali lähti Jerusalemista ja alkoi julistaa uutta oppiaan muualla.

Paavalin opin pääkohdat

- *Kolmiyhteinen Jumala* (Isä, Poika ja Pyhä Henki)
- *Jeesuksen jumalallisuus*
- *Jeesuksen neitseellinen syntymä*
- *Perisyntioppi* (Aadamin syntiinlankeemuksen vuoksi kaikki ihmiset ovat syntisiä ja tuomitut kadotukseen)
- *Vanhurskauttamisoppi* (Kun ihminen uskoo Jeesukseen ja kastetaan, Kristus asettuu häneen ja vapauttaa hänet perisyntien vallasta)
- *Lunastusoppi* (Jeesus on ristinkuolemallaan sovittanut kaikkien häneen uskovien synnit)
- *Ylösnousemusoppi* (Jeesus nousi kuolleista ja samoin kaikki häneen uskovat)

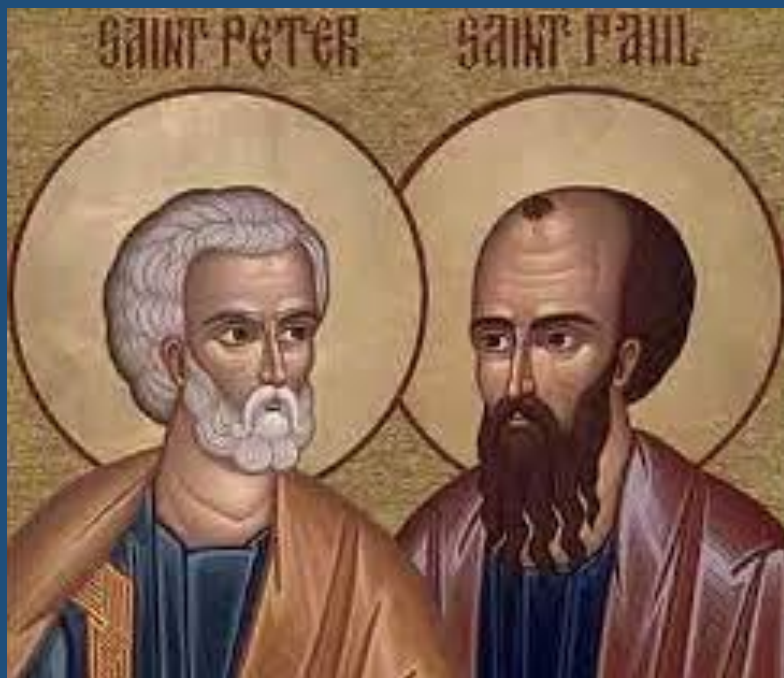

Gnostilaiset vastustivat ”paavalilaisuutta”

- Alkukirkossa syntyi Paavalin ja Jaakobin sekä muiden apostolien välille *syvä opillinen erimielisyys*.
- Gnostilaiset sanoivat, että *”kirkko” luopui oikeasta Jeesuksen saarnaamasta opista ja otti tilalle Paavalin kehittämän opin*.
- Seurakunnat, joissa ”paavalilaisuus” sai jalansijaa, *luopuivat monista alkukristityille ominaisista tavoista*, kuten
 - naisten tasavertainen ja julkinen asema
 - erilaisten ”salaisten kirjoitusten” lukeminen
 - vihkimys- eli initiaatoritit

”Kirkon” leviäminen

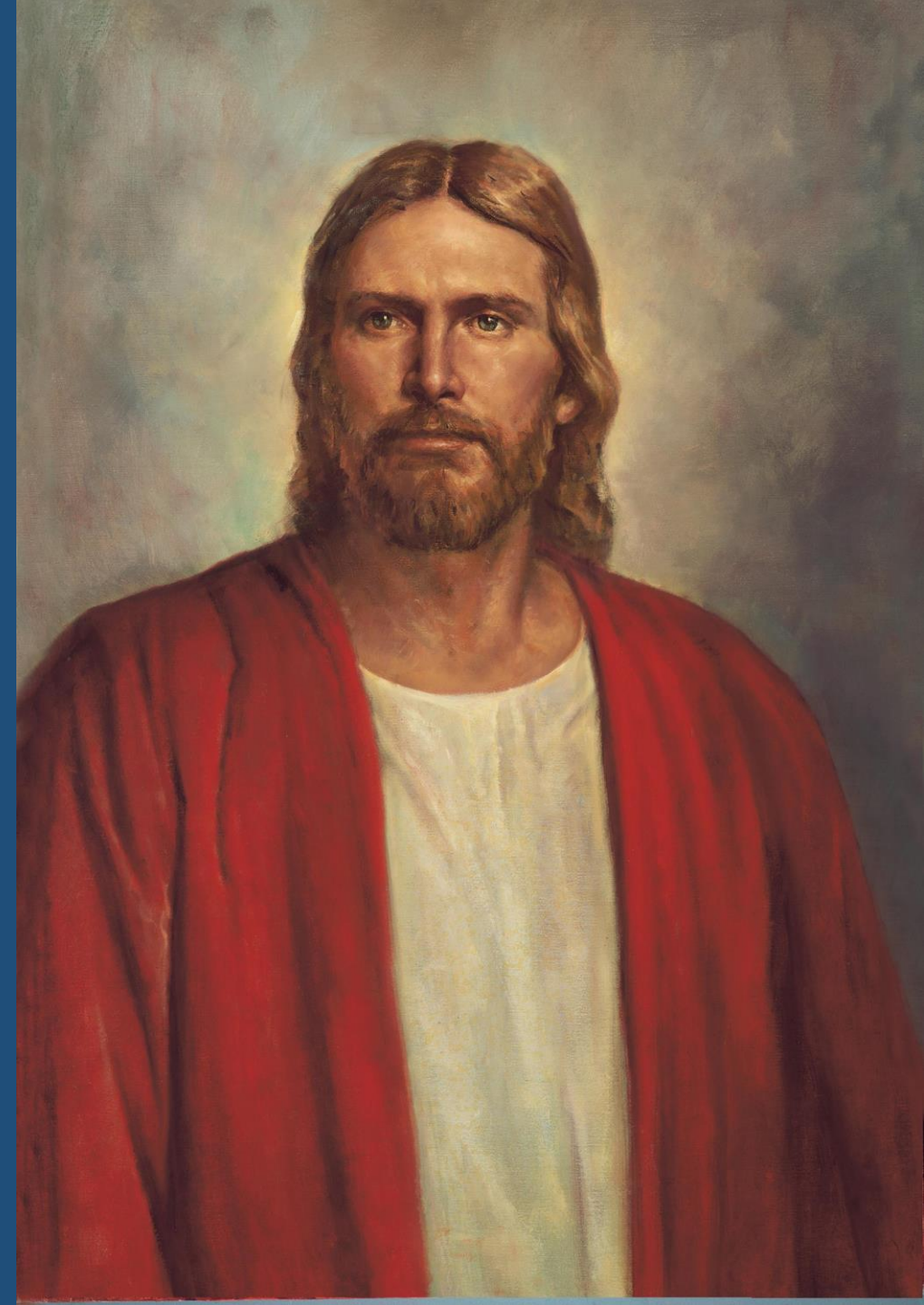

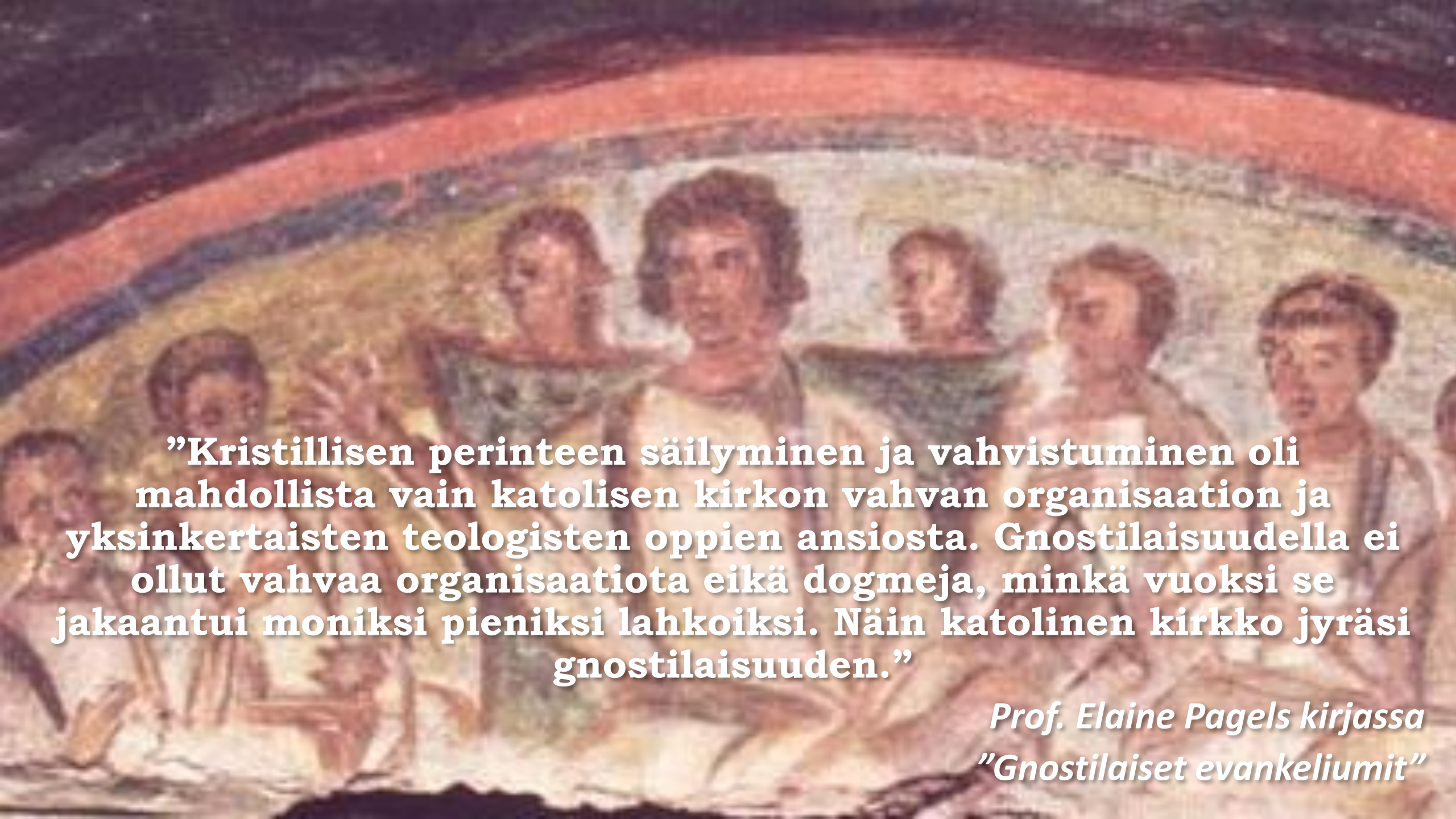
- Kristinusko eli "kirkko" alkoi levitä Jerusalemissa lähetysoikeusväkijöiden ansiosta eri puolille Välimeren piiriä.
- Apostoli **Jaakob** johti Jerusalemin juutalaiskristittyjen toimintaa.
- **Pietari** toimi diasporassa asuvien juutalaisten keskuudessa.
- **Paavali** teki lähetysoikeutta pakanoiden keskuudessa.
- Gnostilaiset sanoivat olevansa ainoita, jotka jatkoivat "**Jeesuksen oikeiden opetusten**" levittämistä kautta Välimeren piirin, ja perustivat omia seurakuntiaan.

Varhaiskristillisyyden gnostilaiset tulkinnat

Ensimmäisten vuosisatojen gnostilaiset

- pitivät Jeesusta jumalallisena ilmoittajana – ei Jumalana;
- uskoivat, että jokaiseen ihmiseen käykeytyy *”jumallinen kipinä”*;
- sanoivat, että *”Jumalan valtakunta on sisäisesti meissä ja meidän keskellämme”*;
- pitivät *rakkauden sanomaa* Jeesuksen keskeisimpänä opetuksena;
- sanoivat, että kaikki ihmiset, jotka rakastavat toisiaan, kuten Jeesus opetti, ovat *”Valon lapsia”*.

”Kristillisen perinteen säilyminen ja vahvistuminen oli mahdollista vain katolisen kirkon vahvan organisaation ja yksinkertaisten teologisten oppien ansiosta. Gnostilaisuudella ei ollut vahvaa organisaatiota eikä dogmeja, minkä vuoksi se jakaantui moniksi pieniksi lahkoiksi. Näin katolinen kirkko jyräsi gnostilaisuuden.”

*Prof. Elaine Pagels kirjassa
”Gnostilaiset evankeliumit”*